

K. Aksiuto, M. Wallner, M. Pomarański, *Poprawność polityczna. Źródła, przejawy, kontrowersje*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2023, ss. 261.

Książka trzech lubelskich politologów jest jednym z pierwszych w języku polskim opracowań zjawiska dominującego nad życiem publicznym, w tym także nad środowiskami naukowymi na Zachodzie. Autorzy zauważyli, że termin „polityczna poprawność” ma historię dłuższą, niż nam się wydaje, ale dopiero od lat 60. XX wieku, wraz ze wzrostem występowania w świecie demokratycznym, zaczął funkcjonować jako przedmiot badań. Dlatego analizę współczesnego stosowania zabiegów określanych jako polityczna poprawność autorzy odnoszą do „imaginarium społecznego” Charlesa Taylora oraz pojęcia ideologii, a więc sfery działań politycznych i środków działania politycznego.

Interesujące są rozważania autorów na temat źródeł pojęcia „poprawność polityczna”. Nie kwestionując poglądu o marksistowskich źródłach tego pojęcia oraz przesuwania się poglądów w środowiskach akademickich na lewo – dobrze zilustrowanego statystycznie – zwracają oni uwagę na tło postmodernistyczne oraz na znaczenie przemian pokoleniowych w społeczeństwach zachodnich. Wypada zgodzić się z tezą autorów o tym, że zjawisko i pojęcie politycznej poprawności ma związek z pokoleniem Z, urodzonym w latach 90. XX wieku i wychowanym przed nadopiekuńczych rodziców. Powodowało to nadmierną wrażliwość młodzieży, pewnego rodzaju zagubienie tożsamościowe, a nawet wzrost skłonności do

depresji, zwłaszcza wśród dziewcząt. Rozwój mediów społecznościowych, uwalniających tajone przejawy agresji, dodatkowo ranił uczucia i nasilał potrzebę obrony. Stąd biorą się dziwne dla starszego pokolenia tendencje do tworzenia nowych słów i określeń ukrywających tożsamość, zwłaszcza tożsamość seksualną. Zdaniem autorów neomarksistowska rewolucja przez instytucje i kulturę mogła się cieszyć takimi postępami w młodym pokoleniu właśnie dzięki narastaniu politycznej poprawności jako środka działania rzeszników owej rewolucji.

Autorzy lubelscy zauważają też, że zjawisko *cancel culture* (pol. kultura unieważniania), a więc kulturowego wykluczania, jest wynikiem postępu w opanowaniu języka i zachowań przez „polityczną poprawność”. *Cancel culture* jest jednocześnie zaprzeczeniem tolerancji głoszonej z takim zapalem przez rzeszników politycznej poprawności. Jak każda rewolucja polityczna poprawność zaczęła w ten sposób zjadać własne dzieci.

Ze względu na zagrożenie, jakie stanowią dla systemu demokratycznego oba zjawiska – polityczna poprawność i *cancel culture* – są one w Stanach Zjednoczonych przedmiotem poważnych badań, mających na celu opanowanie negatywnych ich skutków w systemie nauczania, a w dalszej konsekwencji – w praktyce demokratycznej. Autorzy przeanalizowali występowanie politycznej poprawności w sztuce i mediach na podstawie istniejącej literatury. Może szkoda, że nie podali wielu konkretnych przykładów tego zjawiska, ale i tak książka jest niezwykle cennym przyczynkiem do

pogłębienia studiów na omawianym zjawiskiem w Polsce. Miejmy nadzieję, że studia te w Polsce się rozwiną, gdyż polityczna poprawność i *cancel culture* jako środki wprowadzania „wielkiego resetu” lub „nowego ładu” są istotnym zagrożeniem dla wolności, a spora

część naszych elit nie dostrzega tego zagrożenia.

Wojciech Roszkowski
Instytut Studiów Politycznych PAN
ORCID: 0000-0002-7736-2013
wojciech@roszkowski.pl